

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

Усата Анна Петрівна

**«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ
ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ»**

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

РЕФЕРАТ

магістерської роботи

за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри психології та педагогіки

розвитку дитини Карнаух Л.П.

Умань - 2023

Пріоритетними напрямками державної політики України на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти є забезпечення умов для особистісного розвитку дитини та реалізації її здібностей, інтересів, потреб на засадах дитиноцентризму та особистісно орієнтованого підходу в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

Нині проблема особистісного розвитку являє собою одну з важливих загальнотеоретичних проблем. Стандарти дошкільної освіти, а саме Базовий компонент дошкільної освіти, Концепція розвитку дітей раннього та дошкільного віку передбачають врахування специфіки розвитку дитини в цьому віці, розвиток базису особистісної культури дитини, забезпечення його емоційного благополуччя, створення психолого-педагогічних умов для розвитку здібностей і схильностей дітей і, отже, надання їй широкого вибору видів діяльності для особистісному розвитку в умовах індивідуалізації освіти.

Нова генерація педагогів дошкільної освіти має бути готовою до побудови освітнього простору в закладі дошкільної освіти, суголосного з цінностями гуманістичної філософії, психології та педагогіки. Це передбачає не лише сформованість гуманістичних цінностей у педагогів, їхньої особистісної зрілості, широкого світогляду, високого рівня освіченості, а й практичну вмільість створювати відповідне освітнє середовище, будувати взаємини з вихованцями на засадах партнерства, толерантності.

Заявлені гуманістичні цінності освіти, ідеї особистісно зорієнтованої та гуманної педагогіки, практики психолого-педагогічної підтримки, розуміння та партнерства мають складати підґрунтя освітнього процесу закладів дошкільної освіти. Сучасна дошкільна освіта вимагає розвинених рефлексивних умінь вихователя та проявлятися у врахуванні вікових та індивідуальних особливостей розвитку дітей.

Особливої актуальності означена проблема набуває в період дитинства, так як дошкільники відрізняються особливою чутливістю, вразливістю щодо

факторів середовища, серед яких провідну роль відіграють взаємини в системах: «дитина-дорослий», «дитина-педагог», «дитина-дитина».

Завдання особистісного розвитку дитини у сфері дошкільної освіти визначені Конвенцією з прав дитини, Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» та іншими нормативно-правовими актами. З огляду на виняткову роль власної активності дитини, яка є не лише об'єктом педагогічного впливу, а передусім виступає його суб'єктом, позиція дитини в освітньому процесі має забезпечувати їй можливість жити власними силами, у злагоді з довкіллям і згоді з собою.

Активна позиція дитини є однією з найважливіших умов забезпечення якості дошкільної освіти. Дошкільна освіта є стартовою платформою для подальшої освіти упродовж життя, першою обов'язковою сходинкою в системі неперервної освіти, фундаментом формування особистості.

Особистісно-орієнтована парадигма освіти виступає своєрідним методологічним базисом, що відповідає потребам розвитку і самореалізації дитини в новій соціокультурній ситуації. Вона ґрунтується на повазі до дитини та особливостей її розвитку, визнанні самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості, щасливому проживанню дитиною дошкільного дитинства як передумови її повноцінного подальшого розвитку.

В дошкільному дитинстві створюються сприятливі умови для досягнення дитиною дошкільної зрілості, становлення базових особистісних якостей у різних видах активності з урахуванням потреб та інтересів дитини, що виявляються в усіх специфічно дитячих видах діяльності.

У цілісній системі дошкільної освіти незмінними мають бути: цінності гуманної педагогіки, що ґрунтуються на принципах психологічного комфорту дидактично виваженого й збалансованого освітнього процесу, щодо прав і обов'язків дітей; пріоритет ровесництва як ключової умови збереження навичок взаємодії між поколіннями тощо.

Стає очевидною необхідність цілісного дослідження процесів особистісного розвитку в період дитинства. Аналіз психолого-педагогічної літератури, вивчення досвіду роботи педагогів-практиків дозволили виявити суперечності між необхідністю розробки методики особистісного розвитку дитини в період дошкільного дитинства і недостатньою підготовленістю педагогів і батьків до його забезпечення.

Саме тому темою дослідження магістерської роботи визначено тему: **«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ»**.

Мета дослідження – виявити та науково обґрунтувати ефективну методику особистісного розвитку дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – освітній процес у закладі дошкільної освіти.

Предмет дослідження – методика особистісного розвитку дитини в умовах закладу дошкільної освіти.

У відповідності з метою були визначені наступні **завдання дослідження**:

1. Провести теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми особистісного розвитку особистості дошкільника.

2. Проаналізувати поняття «особистісний розвиток дитини», «особистісно зорієнтований підхід», у відповідності з науковою ідеєю дослідження.

3. Визначити компоненти і показники особистісного розвитку дошкільників в умовах педагогічного впливу закладу дошкільної освіти.

4. Розробити методику особистісного розвитку дитини на засадах застосування особистісно орієнтованого підходу.

Теоретичну основу дослідження склали: психолого-педагогічні ідеї та концепції про сутність людини та її взаємодії із суспільством (Т. Алексеєнко, Л. Артемова, О. Злобіна, О. Кононко); ідеї

гуманізації спілкування дітей дошкільного віку як умови розвитку особистості дитини (О. Дубасенюк, І. Бех, А. Гриценко, С. Савченко).

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс **методів дослідження**: вивчення та аналіз психологічної та педагогічної літератури; спостереження, співбесіда, метод творчих завдань, констатувальний та формувальний експеримент.

Практична значущість дослідження полягає в розробці методики особистісного розвитку дитини в період дошкільного дитинства на засадах застосування особистісно орієнтованого підходу. Розроблені за результатами дослідження методичні рекомендації можуть бути використані в системі педагогічної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти.

Відповідно завдань дослідження ми дійшли таких висновків:

1. Проведений теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми особистісного розвитку особистості дошкільника дав змогу проаналізувати його особливості в дошкільному віці. Базисом формування особистості людини є сукупність суспільних відносин до світу, які реалізуються за допомогою різних видів діяльності. Базові складові особистісного розвитку універсальні, однакові у всіх людей, але ступінь їх вираженості, візерунок їх співвідношень індивідуальний та залежить як від генетичних, так і від зовнішніх факторів. Особистісний розвиток дошкільника залежить як від вроджених особливостей, так і від зовнішніх факторів, а саме середовища та виховання, що здійснюється педагогами та батьками.

2. Проаналізовано поняття «особистісний розвиток дитини», під яким ми розуміємо ступінь усвідомлення дитиною себе в суспільстві, бачення себе в інших людях, сформованість способів орієнтації особистості в системі її життєдіяльності, готовності до відповідальної поведінки в навколишньому світі. Результат особистісного розвитку дитини в період дошкільного дитинства полягає в переході від соціальної адаптації через соціальну зрілість до особистісної компетентності. Особистісна компетентність дитини

в період дитинства – це інтегральна характеристика особистості, що відображає систему знань, умінь і навичок, необхідних особистості для моделювання своєї поведінки і орієнтування в соціальному просторі, адекватного сприйняття навколишньої дійсності, побудови системи відносин і спілкування з навколишніми людьми з урахуванням соціальної ситуації.

3. Визначено компоненти і показники особистісного розвитку дошкільників в умовах педагогічного впливу ЗДО. У структурі особистісного розвитку особистості ми виділяємо такі компоненти: **когнітивний**: повнота уявлень і знань про себе як особистість; знання правил соціальної поведінки; **емоційно-ціннісний**: позитивне емоційне сприйняття себе в контексті спілкування з оточуючими; здатність реагувати на емоційно-почуттєві прояви партнерів по спілкуванню (помічати та радіти успіху партнера, співчувати, підбадьорювати при невдачі); **поведінковий компонент**: уміння поводитися впевнено в складних ситуаціях, довіряти своїм можливостям, поважати себе; вміння керуватися нормами поведінки в своїй діяльності.

4. Підбрано і експериментально перевірено методи, що використовувалися під час реалізації методики особистісного розвитку на засадах застосування особистісно орієнтованого підходу: казкотерапія, вправи, дидактичні ігри, метод сугестивного впливу, бесіда, елементи дискусії, малюнкові ігри, музикотерапія, вправи, проблемні ситуації, елементи арт-терапії та такі форми роботи, як: заняття «Я особистість», соціально-психологічний тренінг, практикум «Азбука спілкування»

Результати проведеного дослідження дають підставу стверджувати, що запропонована нами методика виявилася ефективною і сприяла особистісному розвитку поведінки дітей дошкільного віку.